

mgr inż. arch. Krystyna Żuławska-Kantorowska
80-433 Gdańsk, ul. Waryńskiego 2A/9 tel 58 341 31 18

projekt budowlano-wykonawczy
PROJEKT REMONTU I CZĘŚCIOWEJ PRZEBUDOWY
MUROWANEGO OGRODZENIA PARKU DWORSKIEGO
W KRĘGU
działka nr 89; obręb: Krąg

projekt **mgr inż. arch. Krystyna Żuławska-Kantorowska** upr.bud. 62/75
wykonanie **dr inż. arch. Hanna Klementowska**

WOJEWÓDZKI URZĄD
OCHRONY ZABYTKÓW
w Gdańsku
ul. Kotwiczaków 80, 80-881 Gdańsk
tel. 301-52-57, tel./fax 301-52-68

lipiec 2012

Opracowanie jest załącznikiem do

Nr ..... z dnia

podpis

Gmina Starogard Gdański

83-200 Starogard Gdański
ul. Sikorskiego 9
NIP 592-207-98-28, Reg. 191675706

WÓJT
Stanisław Polom

1. OPIS TECHNICZNY

I. PODSTAWA OPRACOWANIA

1. Umowa o dzieło nr RGM.272.19.2012.BS pomiędzy **Urzędem Gminy Starogard Gdański**, ul. Sikorskiego 9 83-200 Starogard Gdański; NIP 592-10-02-278, w którego imieniu działa Wójt Gminy Stanisław Połom a projektantem:
mgr inż. arch. Krystyna Żuławska-Kantorowska
80-433 Gdańsk, ul. Waryńskiego 2A/9 tel 58 341 31 18

2. Postępujące zniszczenie istniejącego zabytkowego ogrodzenia

nazwa opracowania:

PROJEKT REMONTU I CZĘŚCIOWEJ PRZEBUDOWY MUROWANEGO OGRODZENIA PARKU DWORSKIEGO W KRĘGU / działka nr 89; obręb: Krag

II. LOKALIZACJA I SPOSÓB UŻYTKOWANIA

Ogrodzenie istniejące prawdopodobnie od przełomu XIX i XX wieku, nie jest wpisane do rejestru zabytków, jednak znajduje się w strefie ochrony konserwatorskiej. Obiekt objęty projektem przebudowy, znajduje się w linii granicznej działki, której właścicielem jest Gmina Starogard Gdański. Odgranicza ono park dworski od głównej ulicy oraz chodnika i biegnie w kierunku północ-południe, ze najniższym punktem w środku linii ogrodzenia. Przebudowie zostaje poddana część ogrodzenia, które stanowi własność Gminy Starogard Gdański w ilości 5 sztuk słupów¹ z przęsłami pomiędzy nimi, brama i słupy w ilości 11 sztuk, wraz z przęsłami.

Brama wjazdowa do dworu obecnie jest nieczynna i zablokowana drewnianym płotem ze sztachet, który jest prawdopodobnie dodatkiem powojennym, niemniej jest zniszczony tak jak całość ogrodzenia.

Pozostała część ogrodzenia stanowi pozostałość historyczną wraz z dworem, który stanowił niegdyś kompleks zabudowań razem z kościołem. Zarówno dwór, jak i ogrodzenie nie są wpisane do rejestru zabytków, jednak znajdują się w strefie ochrony konserwatorskiej, której centrum stanowi kościół parafii rzymsko-katolickiej p.w. Wniebowzięcia N.M.P. w Kręgu.

Całość ogrodzenia posadowiona jest na fundamencie z kamieni polnych.

Wypełnienie pomiędzy przęsłami stanowią drewniane sztachety – część od parku przykościelnego do słupów bramy, oraz prześwit bramy, a wypełnienie ogrodzenia od bramy do końca ogrodzenia przy przystanku autobusowym stanowi murowany ozdobny murek z motywem krzyży. Słupy oraz podmurówkę wykonano z cegły ceramicznej, pełnej.

---

¹Ta część ogrodzenia jak dla parku przykościelnego

W projekcie remontu i przebudowy ogrodzenia tę pierwszą część ze sztachetami oznaczono **nr I**, drugą – od bramy do przystanku – **nr II**.

Stan techniczny ogrodzenia – wielokrotne naprawy, wzmacnianie słupów zbrojeniem i betonem nie uwzględniły specyfiki budowlanej okresu, w którym powstało ogrodzenie i kolejne działania skutecznie zacierały pierwotny zamysł estetyczny.

Drewniane sztachety są słabe i częściowo wyłamane, podmurówka zmurszała i przerośnięta mchem, a zaprawa w słupach posiada wiele ubytków, co skutkuje wykruszaniem się także cegieł.

W ogrodzeniu nr II te cegły, które zachowały się od początku budowy, są zmurszałe i kruche, a betonowe poprawki przekrycia ogrodzenia nie wystarczają, aby mogło ono dłużej przetrwać, nie mówiąc o dyskusyjnej stronie estetycznej tych poprawek; wiele fragmentów ogrodzenia zostało znacznie uszkodzonych. Mimo późniejszych uzupełnień część nadziemna nadaje się do przebudowy od nowa.

III. RYS HISTORYCZNY

Przegląd dostępnych materiałów w biurze Pomorskiego Konserwatora Wojewódzkiego w Gdańsku oraz w Krajowym Ośrodku Dokumentacji Zabytków w Gdańsku dało kwerendę negatywną – obydwie ośrodki dysponują jedynie Kartą Ewidencyjną obiektu wpisanego do rejestru z 1998 r. dotyczącą kościoła oraz budynku ubikacji przykościelnych.

Na temat murowanego ogrodzenia widnieje jedynie wzmianka, że prawdopodobnie jest ono zabytkowe i współczesne z kościołem. Również Księgi parafialne w Kręgu nie posiadają zapisu odnośnie ogrodzenia.

Jedynym źródłem, gdzie mówi się o ogrodzeniu jest książka p.t.: „Historia wsi i parafii Krąg” Krzysztofa Kowalkowskiego. Mowa tam o naprawach i uzupełnieniach jakich dokonano przy ogrodzeniu po roku 1984.

Według tego samego źródła – budynek XIX - wiecznego dworu w 1903 roku przekazano² kościołowi ewangelickiemu z przeznaczeniem na plebanię. Forma ogrodzenia nr II wskazuje na ten okres jego budowy (kościół, wybudowany pierwotnie jako ewangelicki, powstał w roku 1905). Można domniemywać, że ogrodzenie powstało w podobnym czasie, lub niewiele później – świadczy o tym również podobny rodzaj materiału budowlanego oraz sposób wykonania.

Obiekt przetrwał obydwie wojny światowe. Naprawy, których dokonano później były wykonane bez porozumienia ze służbami konserwatorskimi i często naruszały zarówno dawną technikę budowlaną jak i jego wizerunek estetyczny. Wiele uzupełnień wykonano zaklejając betonem ubytki, ewentualnie murując z cegieł „podobny” element.

Część ogrodzenia nr I i słupy bramy chylą się ku upadkowi z powodu podsiąkania gruntu. Posadowione jest ono, tak jak i kościół, na gruncie

---

² Królewska Komisja Kolonizacyjna Prus wykupiła ziemie należące do Polaków i zasiedliła je rodzinami niemieckimi

nasypowym, na terenie pierwotnie bagiennym i prawdopodobnie nierówne osiadanie owego gruntu powoduje destabilizację słupów. W lepszej sytuacji jest część ogrodzenia nr II – teren wznosi się i ogrodzenie jest w lepszym stanie. Jedynie czas działa niekorzystnie na stan techniczny ogrodzenia. Inwentaryzacja wykazała, że niezależnie od spadku terenu, słupy i podmurówka mają różną wysokość.

Bibliografia:

1. Krzysztof Kowalkowski **Historia wsi i parafii Krag** Pelplin 2002

IV. ZAŁOŻENIA DO KONCEPCJI

Zamawiający zakłada, że zabytkowe ogrodzenie parku przykościelnego i parku dworskiego stanowią wizytówkę wsi Krag, stąd zdecydowano, że projekt ma za zadanie pozostawić ogrodzenie w obecnym układzie przęseł, ale poprawić jego trwałość i estetykę..

Wobec powyższego nowe słupki zostaną posadowione w tych samych miejscach, w których znajdowały się dawne. Będą one niższe w części nr I – ich wysokość przyjęto zbliżoną do wysokości istniejącego zabytkowego ogrodzenia dworu.

Pomiędzy nimi znajdować się będzie murek o wysokości ca 40 cm. W przęsłach ogrodzenia nr II zostanie zachowany motyw krzyży – jednak i ono zostanie obniżone o dwie warstwy cegły. Rezygnuje się z wykończenia przęseł dachówką, która w nielicznych miejscach się zachowała. Zwieńczenie tej części przęseł proponuje się z półwałka ceglanego(cegła kształtowa), które zostało użyte w projekcie remontu ogrodzenia parku przykościelnego.

Brama wjazdowa na teren parku zostanie wypełniona rzędem pnących róż, natomiast rezygnuje się z instalowania właściwej bramy, pozostawiając sprawę otwartą Zamawiającemu, jeżeli zmieni się funkcja dworu i parku.

V. OPIS PROJEKTU

Prace wstępne - murarskie

Podstawą robót budowlano konserwatorskich przy ogrodzeniu jest utrzymanie nowego ogrodzenia w tej samej linii, co dotychczasowe. Przed ostateczną likwidacją ogrodzenia poddać obserwacji sposób wykonania poszczególnych rozwiązań budowlanych, gdyż może się to okazać przydatne w przebudowie.

Należy rozebrać istniejącą część nadziemną, nie naruszając fundamentów, także ten fragment, który jest zespolony z murowanym przystankiem autobusowym. Tę część ściany przystanku należy wykończyć jak pozostałą resztę, ponieważ ogrodzenie nie może stanowić wsparcia dla obiektu przystankowego, ani przystanek dla ogrodzenia.

Istniejący fundament oczyścić z mchu i elementów zawilgoconych. Poziom słupów wynika z pomiaru geodezyjnego, który należy zachować, natomiast fundament pod murek pomiędzy poszczególnymi przęsłami wypoziomować, przyjmując wysokość muru 40 cm w środku przęsła(dla części I). W razie

potrzeby fundament uzupełnić i ustabilizować kamieniem polnym i żwirem oraz zaprawą cementową.

Miedzy nim a częścią murowaną ułożyć izolację poziomą (z dwóch warstw papy na lepiku albo folii), która zapobiegnie podciąganiu wody z gruntu. Co trzecie przeszło należy zrobić dylatację, dzielącą fundament i przeszło na odrębne fragmenty. Dylatacje, tylko w poziomie fundamentów, wskazano na rysunku.

Dobór materiału

Do budowy ogrodzenia nadaje się cegła elewacyjna, do budowy zwieńczenia murku i podmurówki słupów bramnych – cegły kształtowe.

Ogrodzenie można też wymurować ze zwykłej cegły ceramicznej (cegły kształtowe j.w.) na zaprawie cementowo-wapiennej. Należy wymieszać cegły z różnych palet, aby uzyskać możliwie jednorodny charakter kolorystyczny ogrodzenia.

Do kamienia, wypełniającego fundament stosować zaprawę cementową.

Spoiny nie większe niż 15 mm. W zasadzie spoiny powstałe w trakcie budowy powinny wystarczyć jako wypełnienie, jednak w braku pełnej spoiny należy ją uzupełnić dodatkowo zaprawą. Cegły uszkodzone i brudne nie mogą się znaleźć na stronie zewnętrznej.

Zaprawa do budowy słupów i murku musi być mrozoodporna.

Kolejność robót

W pierwszym etapie ustawić słupy, łącząc je prętami zbrojeniowymi $\varnothing 10$ z fundamentem, po cztery na słup. Układ prętów wzmocnić strzemionami $\varnothing 6$. W słupach wykonać wnęki według rysunku dla części ogrodzenia nr I). Szczyty słupów przykryć daszkiem, wylanym z betonu, według rysunku. Barwę betonu użytego na daszki uszlachetnić dodając barwnik uzgodniony w trakcie budowy z nadzorem autorskim.

Następnie wykonać murek pomiędzy przęsłami, łącząc je ze słupami prętami z przegubem (aby zapobiec zbyt dużym naprężeniom w razie osiadania terenu). Podana wysokość murka – powinna być ustanowiona w połowie przęsła, natomiast wymiar przy słupach będzie wynikał ze spadku terenu.

Należy wykonać:

- 5 słupów typowych – ogrodzenie nr I
- 4 murki pomiędzy słupami (nr I) + odcinek dł. 74 cm, jako kontynuacja ogrodzenia parku przykościelnego
- 2 słupy bramy
- 11 słupów typowych – ogrodzenie nr II
- 11 murków pomiędzy słupami (nr II) ze zdobieniem motywem krzyży

Prace wykończeniowe

Pomalować wnęki w słupkach ogrodzenia nr I białą, mrozoodporną farbą elewacyjną. Całość oczyścić i umyć z resztek zaprawy. Końcową pracą przy ogrodzeniu, jest wypełnienie przestrzeni wokół niego opaską żwirową o szerokości 15 cm.

Zachowanie reżimu budowlanego

Po wymurowaniu, ogrodzenie powinno być dodatkowo chronione przez co najmniej 7 dni, kiedy zachodzi wstępny proces wiązania cementu i związki chemiczne występujące w zaprawie są absorbowane. Pełny proces wiązania zaprawy trwa 4 tygodnie. W tym czasie mur powinien być zabezpieczony przed wodą opadową oraz nadmiernym nasłonecznieniem, szczególnie powyżej 30°C.

Jakość wiązania zaprawy z kamieniem jest zależna od dokładnego oczyszczenia kamieni z zabrudzeń i obfitego zwilżenia wodą tuż przed układaniem w mur oraz wypełniania wolnych miejsc między dużymi kamieniami drobnymi kamykami i zaprawą.

Bardzo istotnym czynnikiem, który pomoże uniknąć wykwitów, jest więc ochrona przed wilgocią, zarówno przed murowaniem, jak i w trakcie prac. Ze względu na proces wiązania samej zaprawy nie powinno się dopuszczać do zawilgocenia cegieł na placu budowy. Przed przenikaniem wody od strony gruntu ochroni umieszczenie cegieł na paletach. Natomiast od góry cegłę należy przykryć folią budowlaną, co zapobiegnie zamoknięciu ich w razie deszczu.

Zieleń

Wypełnienie przestrzeni bramy z drewna ogrodowego ujęto wraz z projektem zieleni.

Przewiduje się dwie kraty z drewna ogrodowego o wymiarach 180 X 150 cm, format leżący (kratka prosta – jak na załączonym zdjęciu). Aby zamontować kratkę i ustabilizować krzewy róż, od strony parku należy zainstalować cztery słupy drewniane osadzone na specjalnych ostrzach, które zapobiegają podciąganiu wilgoci.

Grunt pod krzewy różane należy oczyścić z resztek budowlanych. Pod każdy krzew wykopać dołek o wym. 40 X 40 cm (7 szt.), zaprawiony obornikiem i wypełniony ziemią urodzajną. Po posadzeniu obficie podlać i ziemię zabezpieczyć korą.

Gałęzie róż, po osiągnięciu odpowiedniej długości należy prowadzić możliwie poziomo (obficie kwitną) i podwiązywać do podpór.

W porze zimowej krzewy powinny być osłonięte przed mrozem, szczególnie w części przygruntowej.

Proponuje się (do wyboru) następujące gatunki róż, dobrane pod względem wytrzymałości i odporności na niekorzystne warunki pogodowe oraz pasożyty – podano w kolejności preferowanej. Sugeruje się wybór jednego gatunku. Wszystkie podane odmiany powtarzają kwitnienie i mają szansę zdobić ten fragment ogrodzenia przez większą część roku:

Róża 'New Dawn' – pachnąca, kwiaty pełne, perłowe

Róża 'Morning Jewel' – pachnąca, kwiaty półpełne, intensywnie różowe

Róża 'Dortmund' – delikatnie pachnąca, kwiaty pojedyncze, koralowe z białym „oczkiem”

